

سنجش میزان تمایل کشاورزان نسبت به مشارکت در طرح یکپارچه‌سازی اراضی در بخش مرکزی شهرستان ارزوئیه استان کرمان

مریم تاجری مقدم^۱، سودابه پورعلیمردان^{۲*} و حسین راحلی^۳

تاریخ دریافت: ۳۰ مهر ۱۳۹۴ تاریخ پذیرش: ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف سنجش میزان تمایل کشاورزان نسبت به مشارکت در طرح یکپارچه‌سازی اراضی در سال ۱۳۹۴ در شهرستان ارزوئیه انجام شده است. جامعه آماری مورد نظر شامل کشاورزان بخش مرکزی شهرستان ارزوئیه (N=۱۲۰۰) بودند که از این میان تعداد ۱۰۵ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار اصلی پژوهش پرسشنامه‌ای محقق ساخته بود که روایی آن توسط گروهی از متخصصان و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۴) تأیید شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها به وسیله نرم‌افزار SPSS انجام شد. یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد که ۵۴ درصد کشاورزان به میزان زیادی تمایل داشتند در طرح یکپارچه‌سازی اراضی شرکت کنند. میزان تمایل ۲۷/۶ درصد از آن‌ها نیز در سطح متوسط و ۱۷/۲ درصد از آن‌ها در سطح کم طبقه‌بندی گردید. همچنین نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام نشان داد که متغیرهای میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی، تحصیلات و تعداد قطعات زمین زراعی قادر به تبیین ۶۰ درصد از تغییرات متغیر تمایل کشاورزان به مشارکت در طرح یکپارچه‌سازی اراضی بودند.

واژه‌های کلیدی: تمایل کشاورزان، شهرستان ارزوئیه، مشارکت، یکپارچه‌سازی اراضی.

۱- دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، ایران
 ۲- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تبریز
 ۳- دانشیار گروه اقتصاد و توسعه کشاورزی دانشگاه تبریز
 *- نویسنده مسئول: (m.tajeri67@yahoo.com)

مقدمه

امروزه تولیدات کشاورزی با رشد جمعیت متناسب نبوده و مسئله تأمین غذا و اشتغال برای جمعیت فعلی، نیاز به تلاش‌های عظیم زیربنایی و تغییرات اساسی در ساختار و نظام‌های بهره‌برداری و پیوندهای مستحکم بین منابع آب، خاک، نیروی کار و سرمایه دارد (انوشیروانی، ۱۳۸۸). در دهه‌های اخیر از جمله مسائل مهمی که بخش کشاورزی ایران با آن مواجه بوده است مشکل پراکندگی و تعدد قطعات زمین‌ها بوده است. زمین‌های زراعی ایران در ده‌ها هزار روستای دور از هم پراکنده است. علاوه بر پراکندگی روستاهای کشور، در داخل هر روستا نیز زمین کشاورزی به صورت قطعات خرد و دور از هم در سطح بهره‌برداران تقسیم شده است. این تقسیم به‌طور متوسط در سطح کشور در مورد هر بهره‌بردار ۷ قطعه بوده که گاهی فاصله بین دو قطعه زمین یک بهره‌بردار به چند کیلومتر می‌رسد (انوشیروانی، ۱۳۸۸). پراکندگی و کوچک بودن اراضی، یکی از عناصر ساختاری سنتی کشاورزی کشور است که امروزه به یکی از موانع اصلی توسعه کشاورزی تبدیل شده است. پایین بودن میزان بهره‌وری، بالابودن هزینه‌های تولید، اتلاف منابع تولید، جلوگیری از الگوی مناسب زراعی، غیرکارآکردن مدیریت مزرعه، عدم استفاده مؤثر از ماشین‌آلات، اختلاف میان کشاورزان و تضعیف همبستگی‌های اجتماعی در جامعه روستایی و سرانجام فقر و مهاجرت روستایی به عنوان شاخص‌های توسعه نیافتگی، همگی به نوعی در ارتباط با پراکندگی قطعات قرار دارد (شیرزاد، ۱۳۷۶؛ محسنی، ۱۳۸۲؛ مرادی و همکاران، ۱۳۹۲). برای رفع مشکلات و عوارض ناشی از پراکندگی اراضی، برنامه‌ریزان کشاورزی راه‌حل منطقی و قابل اجرای یکپارچه‌سازی اراضی را توصیه می‌کنند که سیاستی در ارتباط با تغییر اندازه زمین برای بهبود تولید محصولات کشاورزی است (علی‌بیگی و قمبرعلی، ۱۳۹۳). یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی فرایندی است که به معنای یکپارچه‌سازی و یا هماهنگ‌نمودن کلیه فعالیت‌های کشاورزی اعم از آماده‌سازی زمین، تهیه بذر، کود، سم، ماشین‌آلات کشاورزی، نگهداری و استفاده صحیح از آن‌ها، مدیریت صحیح مزرعه و بازاریابی محصولات کشاورزی است، به نحوی که بتوان ضمن بالابردن توان تولید، نوع کشت و محصولات را مطابق با نیازهای جامعه هدایت نمود (قه‌دیریجانی و همکاران، ۱۳۸۵).

امروزه در اراضی کشاورزی کشورهای مختلف، یکپارچه‌سازی اراضی با هدف افزایش تولید و کارایی و بهبود پایداری محصولات انجام می‌شود. یکپارچه‌سازی زمین، یک ابزار مؤثر در برنامه‌های توسعه پایدار روستایی است. پایداری بخش کشاورزی در رقابت با دیگر بخش‌ها، یک نکته مهم از لحاظ اقتصادی است که در این راستا باید روش‌های پایداری برای استفاده از زمین‌های موجود در شرایط اقتصادی و فنی، به منظور تولید و درآمد بیشتر انتخاب شود (سیلین، ۲۰۱۴). بنابراین یکپارچه‌سازی اراضی، به عنوان یک رهیافت مناسب به منظور دستیابی به استفاده پایدار از منابع زمینی تنها به میزان زمین‌های زراعی به منظور ایجاد تعادل و یکپارچگی توجه نمی‌کند؛ بلکه ابزاری مناسب برای بهبود کیفیت زمین‌های زراعی است (زو و همکاران^۱، ۲۰۰۸). یکپارچه‌سازی اراضی در ایجاد محیط مناسب برای اقدامات کارآفرینانه کوچک مقیاس، زندگی و فعالیت، بهبود زیرساخت‌ها و خدمات روستایی، ایجاد انگیزه برای تنوع بخشی به اقتصاد روستایی و مانند این‌ها نقش به‌سزایی دارد (آیرنسی^۲، ۲۰۰۹؛ لایزک و همکاران^۱، ۲۰۰۵؛

1- Zou et al

2- Ayranci

پازکربناس و ملین^۲، ۲۰۱۰؛ تنگ و همکاران^۳، ۲۰۱۲).

نتایج تحقیقات و مطالعات متعدد بیانگر اهمیت انتخاب روشی مناسب برای بهبود وضعیت اراضی کشاورزی است تا با کمک آن بتوان از منابع موجود در بخش کشاورزی استفاده بهینه کرد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

وثوقی و فرجی (۱۳۸۵) در پژوهشی جامعه‌شناختی در زمینه عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی مزروعی روستاهای زرین‌دشت به این نتیجه رسیدند که متغیرهای سواد، فراهم‌بودن فرصت‌های شغلی، میزان مالکیت زمین، عضویت در گروه، اطلاعات، اعتماد مردم به یکدیگر، اعتماد مردم به دولت و عوامل انگیزشی دارای رابطه معناداری با متغیر وابسته میزان تمایل مالکان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی مزروعی می‌باشند. دین پناه (۱۳۸۸) در مطالعه خود با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر تمایل شالیکاران شهرستان ساری نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی، ویژگی‌های شخصی از قبیل سن، سابقه کشاورزی، سطح تحصیلات، ویژگی‌های زراعی - بوم‌شناختی مانند سطح زیر کشت و سطح مکانیزاسیون و همچنین عوامل ارتباطی - ترویجی را بر تمایل کشاورزان به اجرای یکپارچه‌سازی اراضی مؤثر دانسته‌اند. جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) در مطالعه خود با عنوان عوامل مؤثر بر مشارکت کشاورزان در اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی در شهرستان‌های شیروان و چراودل استان ایلام نشان دادند که سطح تحصیلات و آگاهی بهره‌برداران از مفهوم یکپارچه‌سازی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر تمایل مالکان به مشارکت در طرح یکپارچه‌سازی اراضی و بالابودن هزینه‌های اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی، اصلی‌ترین عامل بازدارنده اجرای طرح است. نتایج پژوهش شیرزادی و همکاران (۱۳۹۱) با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت شالیکاران در پذیرش و اجرای طرح یکپارچه‌سازی و تجهیز و نوسازی شالیکاری در شهرستان رشت نشان دادند که بین اعتماد کشاورزان به دولت، عضویت در تشکل و فعالیت‌های آموزشی - ترویجی با مشارکت شالیکاران رابطه وجود دارد. نتایج تحقیق میرزایی و کاکه‌پور (۱۳۹۲) در زمینه تحلیل جامعه‌شناختی عوامل تأثیرگذار بر تمایل کشاورزان به مشارکت در طرح‌های یکپارچه‌سازی اراضی روستاهای شهرستان بوکان نشان داد سن، سطح تحصیلات، نوگرایی و آینده‌گرایی متغیرهای معنادار و تأثیرگذار مثبت است و بیگانگی اجتماعی در سه معنای بی‌قدرتی، انزوا و ناراضی‌ت به عنوان مانع تمایل به مشارکت عمل می‌کند. نتایج تحقیق مرادی و همکاران (۱۳۹۲) در زمینه شناخت عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان به مشارکت در اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی در شهرستان خوسف نشان داد که بین متغیرهای سن، جنس، شغل و میزان تحصیلات بهره‌برداران و تمایل آن‌ها برای مشارکت در اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی زراعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. علی‌بیگی و قمبرعلی (۱۳۹۳) در بررسی نگرش کشاورزان نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی در استان کرمانشاه با استفاده از روش کیو به این نتیجه رسیدند که ۵۳ درصد از کشاورزان یکپارچه‌سازی را مثبت ارزیابی کردند و ۲۲ درصد نیز معتقد بودند این طرح اثرات منفی به دنبال دارد. آن‌ها مهم‌ترین مشکل اجرای طرح‌های یکپارچه‌سازی را عدم مشارکت کشاورزان در مرحله برنامه‌ریزی می‌دانستند.

1- Lisec et al

2- Pasakarni and Maliene

3- Tang and Sun

تودارو و لالکیوا^۱ (۲۰۰۵) در زمینه آثار اجتماعی و اقتصادی پراکندگی اراضی در بلغارستان نشان دادند که درک برنامه‌های آموزشی و انگیزه‌های حمایتی از عوامل مهم در پذیرش یکپارچه‌سازی اراضی در این کشور به شمار می‌روند. تحقیق گانزالس گارسیا^۲ (۲۰۰۷) در اسپانیا نشان داد برنامه‌های یکپارچه‌سازی گامی مهم در جهت بهبود کارایی نیروی کار و بهره‌وری بهینه از اراضی کشاورزی است و افزایش آگاهی کشاورزان در مورد نتایج اقتصادی و اجتماعی یکپارچه‌سازی اراضی، انتقال اطلاعات مفید از مروجان به کشاورزان و برنامه‌های حمایتی دولت، عوامل مؤثر بر نگرش کشاورزان در پذیرش این برنامه به شمار می‌روند. هانگ و همکاران^۳ (۲۰۱۰) در مطالعه یکپارچه‌سازی اراضی، رویکردی برای توسعه پایدار در نواحی روستایی چین، یکپارچه‌سازی اراضی را به عنوان ابزاری برای ایجاد اشتغال و درآمد، افزایش توان تولید و در نهایت بهبود وضعیت اقتصادی و ارتقای استانداردهای زندگی کشاورزان می‌دانند.

بسیاری از مطالعات در زمینه مشارکت مردم در طرح‌های توسعه روستایی نشان داده است که چنانچه فعالیت‌های اجرایی بدون حضور مردم صورت گیرد، آن‌ها مسئولیت حفظ و نگهداری آن را برعهده نمی‌گیرند (فعلی و همکاران، ۱۳۸۷) و حتی موفقیت یک طرح، در گرو مشارکت دادن روستاییان در جریان طرح‌ها و پژوهش‌های متناسب با نوع نگرش و باورهای آنان است (جمشیدی و همکاران، ۱۳۸۸). بنابراین باتوجه به اهمیت مشارکت کشاورزان در طرح یکپارچه‌سازی اراضی و آثار مثبت آن در توسعه و بهبود وضعیت کشاورزی به لحاظ افزایش تولید محصولات کشاورزی و بهبود سطوح درآمدی کشاورزان، سنجش میزان تمایل آنان نسبت به مشارکت در طرح یکپارچه‌سازی اراضی و تبیین عوامل مؤثر بر آن ضروری بوده و می‌تواند زمینه‌ساز دستیابی به توسعه پایدار کشاورزی و روستایی باشد.

منطقه مورد مطالعه این تحقیق، بخش مرکزی شهرستان ارزوئیه در استان کرمان می‌باشد. در سال ۱۳۸۷، جهاد کشاورزی این شهرستان، طرح یکپارچه‌سازی اراضی را در دو روستا که شرایط مناسبی برای اجرای طرح داشته‌اند، اجرا کرد و کارهای تسطیح اراضی و آبیاری تحت فشار نیز صورت گرفت. با توجه به مزایای بی‌شمار این طرح در توسعه پایدار کشاورزی و توسعه روستایی و تقطیع گسترده اراضی در این منطقه (هر روستا دارای ۹۶ قطعه می‌باشد که هر کشاورز تقریباً ۲ یا ۳ قطعه زمین دارد)، پرسشی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا کشاورزان منطقه مورد مطالعه، تمایلی به مشارکت در طرح یکپارچه‌سازی اراضی دارند؟ و چه عواملی در تمایل به مشارکت آنان مؤثر است؟ بررسی میزان تمایل و عوامل مؤثر بر آن در این منطقه، می‌تواند نقشه راهی برای کارشناسان، به منظور هر چه بهتر اجرا کردن این طرح باشد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نظر پارادایم کمی، از حیث هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها، پیمایشی

1- Todorova and Lulcheva

2- Gonzales Garcia

3- Huang et al.

می‌باشد. از آنجایی که این تحقیق به بررسی و تحلیل روابط میان متغیرها براساس هدف تحقیق می‌پردازد از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی به‌شمار می‌رود. جامعه آماری پژوهش شامل کشاورزان بخش مرکزی شهرستان ارزوئیه بودند (N=۱۲۰۰). حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۰۵ نفر و نمونه‌گیری به روش در دسترس انجام شده است. ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای بود که از چهار بخش تشکیل شده: بخش اول به سنجش ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای اعضا، بخش دوم، سنجش تمایل کشاورزان به یکپارچه‌سازی اراضی (۱۳ گویه)، بخش سوم، میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی (۲۷ گویه) و بخش چهارم، سنجش عوامل انگیزشی طرح یکپارچه‌سازی اراضی (۱۰ گویه) اختصاص داشت. بخش دوم تا چهارم پرسشنامه براساس طیف لیکرت سنجیده شد. متغیرهای مستقل این تحقیق شامل ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای (جنسیت، سن، تحصیلات، تعداد فرزندان، میزان زمین، تعداد قطعات زمین زراعی، متوسط اندازه قطعات، سطح زیرکشت، متوسط تولید، درآمد سالانه)، میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی، عوامل انگیزشی طرح یکپارچه‌سازی اراضی و متغیر وابسته تحقیق را تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی تشکیل دادند. روایی محتوایی ابزار تحقیق با استفاده از نظرات متخصصان و اساتید ترویج و توسعه کشاورزی دانشگاه تبریز پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری بدست آمد. برای سنجش پایایی ابزار تحقیق ۳۰ پرسشنامه در میان کشاورزانی که جزء نمونه تحقیق به‌شمار نمی‌آمدند توزیع شد و ضریب آلفای کرونباخ برای داده‌های ترتیبی چندسطحی تأیید گردید که مقادیر آن برای تمایل کشاورزان به یکپارچه‌سازی اراضی ۰/۸۴، میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی ۰/۸۳ و عوامل انگیزشی طرح یکپارچه‌سازی اراضی ۰/۸۰ به‌دست آمد. به‌منظور ارزیابی کیفی میزان تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی با استفاده از روش^۱ ISDM سطوح تمایل به چهار طبقه تقسیم شد که براساس فرمول زیر بدست آمده است (صدیقی و احمدپور، ۱۳۸۴).

A= ضعیف: $\text{Min} \leq A < \text{Mean}-\text{SD}$

B= متوسط: $\text{Mean}-\text{SD} \leq B < \text{Mean}$

C= خوب: $\text{Mean} \leq C < \text{Mean}+\text{SD}$

D= عالی: $\text{Mean}+\text{SD} \leq D < \text{Max}$

تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی (توزیع فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و استنباطی (همبستگی و تحلیل رگرسیون) به کمک نرم‌افزار SPSSwin20 انجام شد.

نتایج و بحث

ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای کشاورزان

از لحاظ جنسیت، در این مطالعه اکثریت کشاورزان (۹۳/۳ درصد) مرد و مابقی (۶/۷ درصد) زن می‌باشند. نوع محصول تولیدی اکثریت (۷۸/۱ درصد) کشاورزان، زراعی و تنها ۲۱/۹ درصد باغی می‌باشد. میانگین سنی کشاورزان ۵۰ سال با انحراف معیار ۱/۳۳ می‌باشد که میانگین تحصیلات ۴ سال و متوسط سابقه کار کشاورزی آن‌ها ۲۲ سال

1 -Interval of Standard Deviation from the Mean

است. متوسط اراضی کشاورزی در بخش مرکزی این شهرستان ۲۱ هکتار بوده و متوسط تعداد قطعات زمین زراعی و اندازه قطعات به ترتیب ۶ قطعه و ۴ هکتار می باشد که حاکی از پراکندگی زیاد اراضی کشاورزی است. میانگین تعداد فرزندان ۴ فرزند می باشد و متوسط تولید گندم و ذرت (این شهرستان قطب تولید غله استان است) و درآمد سالیانه به ترتیب ۷ تن و ۱ میلیون تومان می باشد (جدول ۱).

جدول ۱. ویژگی های فردی و حرفه ای کشاورزان (n=۱۰۵)

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
سن (سال)	۵۰/۱۱	۱/۳۳	۲۶	۸۸
میزان تحصیلات (سال)	۳/۹۶	۲/۴۲	۱	۸
تعداد فرزندان	۴	۳/۱۳	۰	۱۳
سابقه کار کشاورزی (سال)	۲۲/۴۵	۱۲/۹۸	۲	۵۰
میزان زمین (هکتار)	۲۶/۱۴	۴/۰۸	۲	۲۰۰
تعداد قطعات زمین زراعی	۶/۳۱	۹/۴۰	۱	۶۰
متوسط اندازه قطعات (هکتار)	۳/۹۵	۲/۸۲	۱	۲۵
سطح زیرکشت (هکتار)	۲۱/۰۴	۳/۴۳	۲	۱۷۰
متوسط تولید (کیلوگرم/تن)	۷/۴۳	۴/۸۷	۱/۲۱	۳۶
درآمد سالیانه (میلیون تومان)	۱/۲۲	۲/۰۲	۲	۵۰۰

مأخذ: یافته های تحقیق

تمایل کشاورزان به مشارکت در طرح یکپارچه سازی اراضی

رتبه بندی گویه های تمایل به مشارکت در یکپارچه سازی اراضی در بین کشاورزان نشان می دهد که در مجموع تمایل افراد به یکپارچه سازی اراضی، بیشتر در رابطه با مسائلی مانند به اشتراک گذاری زمین های خود با دیگر کشاورزان برای کمک به اقتصاد خانواده های دیگر، تولیدات متنوع و لذت بیشتر، رسیدن به سطح رفاه بالاتر و استفاده بیشتر از تکنولوژی و ماشین آلات به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۳۱۳، ۰/۳۳۹، ۰/۳۴ و ۰/۳۴۴ می باشد (جدول ۲).

نتایج سنجش میزان تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه سازی اراضی، با استفاده از فرمول ISDM، نشان داد که میزان تمایل بیش از نیمی (۵۴/۳ درصد) از کشاورزان به مشارکت در یکپارچه سازی اراضی در حد زیاد و خیلی زیاد و ۲۷/۶ درصد از آن ها در سطح متوسط و ۱۸/۱ درصد از آن ها در سطح کم طبقه بندی گردید (جدول ۳).

بررسی همبستگی بین متغیرهای تحقیق با تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه سازی اراضی

به منظور تعیین همبستگی بین متغیرهای تحقیق و تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه سازی اراضی، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج بدست آمده نشان می دهد که بین متغیرهای تحصیلات، تعداد قطعات زمین زراعی، درآمد، میزان آگاهی از طرح یکپارچه سازی اراضی، عوامل انگیزشی طرح یکپارچه سازی اراضی و تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه سازی اراضی همبستگی مثبت در سطح خطای یک درصد وجود دارد و بین متغیرهای میزان زمین و سطح زیرکشت با تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه سازی اراضی همبستگی مثبت در سطح خطای پنج درصد وجود دارد. همچنین بین تعداد فرزندان و تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه سازی

اراضی رابطه منفی و معنی‌داری در سطح خطای پنج درصد وجود دارد (جدول ۴).

جدول ۲. رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	تمایل کشاورزان به یکپارچه‌سازی اراضی
۱	۰/۳۱۳	۱/۲۲	۳/۹۰	برای کمک به اقتصاد خانواده‌های دیگر حاضرم زمین‌های خود را با دیگر کشاورزان به اشتراک بگذارم.
۲	۰/۳۳۹	۱/۳۲	۳/۸۹	اشتراک گذاری زمین‌هایم با سایر کشاورزان موجب تولیدات متنوع و لذت بیشتر می‌شود.
۳	۰/۳۴	۱/۳۲	۳/۸۸	مایلم زمین‌های خود را برای رسیدن به سطح رفاه بالاتر با دیگر کشاورزان به اشتراک بگذارم.
۴	۰/۳۴۴	۱/۴۰	۴/۰۹	مایلم جهت استفاده بیشتر از تکنولوژی و ماشین آلات زمین‌های خود را به اشتراک بگذارم.
۵	۰/۳۵۷	۱/۴۵	۴/۰۶	مایلم جهت جلوگیری از کوچک شدن اراضی و استفاده بهینه از منابع آب و خاک و حفظ آنها در طرح یکپارچه‌سازی اراضی شرکت کنم.
۶	۰/۳۷۱	۱/۳۷	۳/۷۰	مایلم جهت تولید و کسب درآمد بیشتر زمین‌های خود را با دیگر کشاورزان به اشتراک بگذارم.
۷	۰/۴۰۴	۱/۴۸	۳/۶۷	مایلم جهت کسب منزلت اجتماعی بالاتر زمین‌های خود را از طریق تعاونی‌های تولید کشاورزی به اشتراک بگذارم.
۸	۰/۵۴۶	۱/۶۶	۳/۰۵	مایلم زمین‌های خود را به صورت موقتی با افراد فامیل ادغام کرده و با هم کار کنیم.
۹	۰/۵۶۷	۱/۷۰	۳/۰۱	مایلم تمام زمین‌های خود را به صورت دائمی ادغام کرده و با هم کار کنیم.
* ۰ = هیچ، ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد				
میانگین کل: ۳/۵۲				انحراف معیار کل: ۱/۱۵
مأخذ: یافته‌های تحقیق				

جدول ۳. توزیع فراوانی سطوح میزان تمایل کشاورزان به یکپارچه‌سازی اراضی

سطوح میزان به کارگیری	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
کم ($13 \leq A < 30/83$)	۱۹	۱۸/۱	۱۸/۱
متوسط ($30/83 \leq B < 45/86$)	۲۹	۲۷/۶	۴۵/۷
زیاد ($45/86 \leq C < 60/89$)	۳۹	۳۷/۱	۸۲/۹
خیلی زیاد ($60/89 \leq D < 75$)	۱۸	۱۷/۲	۱۰۰
کل	۲۵۲	۱۰۰	

میانگین: ۴۵/۸۶ انحراف معیار: ۱۵/۰۳ کمترین: ۱۳ بیشترین: ۷۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

متغیرهای تأثیرگذار بر تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی

به منظور برآورد معادله رگرسیون تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی از روش گام به گام استفاده شد. بدین ترتیب همه متغیرهای (تحصیلات، تعداد فرزندان، میزان زمین، تعداد قطعات زمین زراعی، سطح زیرکشت، درآمد، میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی و عوامل انگیزشی طرح یکپارچه‌سازی اراضی) که

همبستگی معنی داری با متغیر تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی داشتند مورد آزمون قرار گرفتند و بعد از سه گام، متغیرهای میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی، تحصیلات و تعداد قطعات زمین زراعی باقی ماندند و وارد معادله رگرسیون شدند. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که معادله رگرسیون در سطح یک درصد معنی‌دار می‌باشد ($F=29/044$, $Sig=0/000$). سه متغیر معادله رگرسیون در مجموع ۶۰ درصد از تغییرات مربوط به تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی را تبیین نمودند؛ بنابراین با توجه به یافته‌های جدول ۵ می‌توان معادله رگرسیونی عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی را به شکل زیر نوشت:

$$Y = \text{Constant} + b(x_1) + c(x_2) + d(x_3) + \dots$$

$$Y = -23/696 + 0/668$$

(تعداد قطعات زمین زراعی) $0/345$ + (تحصیلات) $1/57$ + (میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی)

جدول ۴. همبستگی بین متغیرهای تحقیق و تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی

متغیر	ضریب همبستگی	Sig.
تحصیلات (سال)	۰/۴۱۹**	۰/۰۰۰
تعداد فرزندان	-۰/۲۳۹*	۰/۰۱۴
میزان زمین (هکتار)	۰/۲۴۷*	۰/۰۱۱
تعداد قطعات زمین زراعی	۰/۳۳۳**	۰/۰۰۱
سطح زیر کشت (هکتار)	۰/۲۴۳*	۰/۰۱۳
درآمد سالیانه (میلیون تومان)	۰/۲۶۲**	۰/۰۰۷
میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی	۰/۵۸۶**	۰/۰۰۰
عوامل انگیزشی طرح یکپارچه‌سازی اراضی	۰/۴۹۰**	۰/۰۰۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق $p \leq 0/05$; ** $p \leq 0/01$

جدول ۵. تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام

متغیر	B	Beta	T	Sig.
مقدار ثابت (Constant)	-۲۳/۶۹۶	-	-۲/۴۵۴	۰/۰۱۶
میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی (X_1)	۰/۶۶۸	۰/۴۷۴	۶/۰۱۹	۰/۰۰۰
تحصیلات (X_2)	۱/۵۷	۰/۲۵۳	۳/۲۸۶	۰/۰۰۱
تعداد قطعات زمین زراعی (X_3)	۰/۳۴۵	۰/۲۱۶	۲/۸۹۳	۰/۰۰۵

$R=0/781$ $R^2=0/619$ $R^2_{Ad}=0/601$ $F=29/044$ $Sig=0/000$

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بیش از نیمی از کشاورزان تمایل بالایی نسبت به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی داشتند؛ بنابراین با توجه به نتایج تحقیق، زمینه برای یکپارچه‌سازی اراضی در دیگر روستاهای بخش مرکزی شهرستان ارزوئیه فراهم است. در تحقیق حاضر، با رتبه‌بندی گویه‌های تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی، گویه‌های به

اشتراک‌گذاری زمین‌های خود با دیگر کشاورزان برای کمک به اقتصاد خانواده‌های دیگر، تولیدات متنوع و لذت بیشتر، رسیدن به سطح رفاه بالاتر و استفاده بیشتر از تکنولوژی و ماشین‌آلات بالاترین رتبه را به خود اختصاص دادند؛ بنابراین با توجه به شرایط زندگی کشاورزان آن منطقه، عوامل اقتصادی، رفاه و تولید بیشتر مهمترین دلیل تمایل کشاورزان به مشارکت در این طرح است.

با توجه به نتایج بدست آمده در این مطالعه، عواملی مانند میزان تحصیلات، تعداد قطعات زمین زراعی، درآمد، میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی، عوامل انگیزشی طرح، میزان زمین و سطح زیرکشت تأثیر مثبتی بر تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی دارند؛ به عبارت دیگر، با افزایش هر یک از این متغیرها، تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی افزایش می‌یابد. در توجیه این رابطه مثبت می‌توان گفت تحصیلات، میزان آگاهی کشاورزان را از نتایج یکپارچه‌سازی افزایش داده و میل به مشارکت را در میان آنان بالا برده است. هر چه میزان آگاهی فرد از طرح یکپارچه‌سازی اراضی افزایش یابد، میزان تمایل به مشارکت هم فزونی می‌یابد. علت این رابطه را می‌توان این چنین تبیین نمود که اولاً، فرد با داشتن اطلاعات و آگاهی از موضوع آن را مورد بررسی قرار داده و به فوائد، مزایا و معایب آن توجه می‌نماید. ثانیاً، آگاهی و دانش فرد در خصوص موضوع، موجب بالارفتن قدرت تجزیه و تحلیل مسائل و انتخاب راه‌حل‌های مناسب برای رفع مشکل می‌گردد. همچنین هر چه مالکان تحقق‌انگیزه-ها را از طریق اجرای عملیات یکپارچه‌سازی بیشتر احساس نمایند، به همان نسبت تمایل آن‌ها به مشارکت در امر یکپارچه‌سازی افزایش می‌یابد. تأثیر مثبت میزان زمین و سطح زیرکشت نشان می‌دهد که کشاورزان بزرگ مالک به خاطر درآمد و وضعیت مالی بهتر، همچنین اختلافات کمتر بین خودشان و استفاده آسانتر از ادوات، تمایل بیشتری به مشارکت در این طرح دارند. نتایج بدست آمده در مورد عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی با نتایج وثوقی و فرجی (۱۳۸۵)، دین‌پناه (۱۳۸۸)، جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸)، میرزایی و کاکه‌پور (۱۳۹۲)، مرادی و همکاران (۱۳۹۲) و گانزالس گارسیا (۲۰۰۷) مطابقت دارد.

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای میزان آگاهی از طرح یکپارچه‌سازی اراضی، تحصیلات و تعداد قطعات زمین زراعی در روستاهای بخش مرکزی شهرستان ارزوئیه، بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته تمایل کشاورزان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی داشته است که این یافته‌ها با نتایج تحقیق جمشیدی و همکاران (۱۳۸۸) و دین-پناه (۱۳۸۸) مطابقت دارد. از این رو با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش پیشنهادهای زیر در جهت بهبود و ارتقای تمایل مشارکت کشاورزان شهرستان ارزوئیه نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی ارائه می‌گردد:

۱- با توجه به رابطه بین سطح تحصیلات و میزان آگاهی کشاورزان از طرح یکپارچه‌سازی اراضی با تمایل به مشارکت آن‌ها در این طرح، پیشنهاد می‌شود سازمان‌های ذی‌ربط (سازمان آموزش و پرورش، سازمان جهاد کشاورزی و ادارات مربوطه در هر منطقه) طوری برنامه‌ریزی نمایند که تلاش‌های لازم در جهت بهبود در سطح تحصیلات و آموزش کشاورزان انجام گیرد. همچنین با توجه به تأثیر میزان آگاهی از طرح بر تمایل به یکپارچه‌سازی اراضی پیشنهاد می‌شود از طریق بازدید از طرح‌های انجام شده موفق و یا در حال اجرا، انجام یکپارچه‌سازی در چند قطعه به صورت آزمایشی، برگزاری کلاس‌های آموزشی و ترویجی و بهره‌گیری از برنامه‌های رادیو-تلویزیونی موجب بالابردن دانش و آگاهی کشاورزان در زمینه یکپارچه‌سازی اراضی و مشارکت آن‌ها شوند.

۲- رابطه بین عوامل انگیزشی و تمایل به مشارکت در طرح یکپارچه‌سازی اراضی نشان می‌دهد که هرچه کشاورزان تحقق انگیزه‌ها را از طریق اجرای طرح یکپارچه‌سازی بیشتر احساس کنند به همان نسبت تمایل آن‌ها نسبت به مشارکت در طرح بیشتر خواهد شد؛ بنابراین ایجاد انگیزه در کشاورزان از طریق اعطای تسهیلات مالی و اعتباری، تضمین خرید محصولات تولیدی، اجرای عملیات زیربنایی مانند تسطیح اراضی، احداث کانال‌های آبیاری، معرفی اجرای طرح یکپارچه‌سازی به عنوان روشی مؤثر در افزایش عملکرد و ارائه برخی نهاده‌های تولید ضروری به نظر می‌رسد.

۳- به لحاظ فراگیر بودن مسئله پراکندگی اراضی در سطح روستاهای شهرستان ارزوئیه پیشنهاد می‌گردد تحقیقاتی از این نوع در مناطق مختلف استان کرمان به اجرا درآید تا بتوان از نتایج آن به راه‌حل‌های حقیقی و اساسی جهت اجرای فرایند یکپارچه‌سازی اراضی دست یافت.

منابع

- انوشیروانی، ا. ۱۳۸۸. نگرشی بر روند یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی و آثار اقتصادی آن بعد از انقلاب اسلامی. مجله اندیشه انقلاب اسلامی، ۷ و ۸: ۲۵۶-۲۴۹.
- دین پناه، غ. ۱۳۸۸. بررسی عوامل مؤثر بر تمایل شالیکاران شهرستان ساری به یکپارچه‌سازی اراضی. ترویج و اقتصاد کشاورزی، ۲(۲): ۵۲-۳۹.
- جمشیدی، ع.، تیموری، م.، حاضری، م. و روستا، ک. ۱۳۸۸. عوامل مؤثر بر مشارکت کشاورزان در اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی استان ایلام: مطالعه موردی شهرستان شیروان و چرداول. فصلنامه روستا و توسعه، ۱۲(۱): ۱۲۷-۱۰۹.
- شیرزاد، ح. ۱۳۷۶. یکپارچه‌سازی اراضی به مثابه تصمیمی جمعی. جهاد، ۲۷(۲۷۶): ۲۴۹-۲۱۴.
- شیرزادی، ح.، معتمد، م. و جهانگیری، ش. ۱۳۹۱. بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت شالیکاران در پذیرش و اجرای طرح یکپارچه‌سازی و تجهیز و نوسازی شالیکاری (مطالعه موردی شهرستان رشت). مجموعه مقالات همایش ملی توسعه روستایی، ۱۴-۱۵ شهریور، رشت، دانشگاه گیلان.
- صدیقی، ح. و احمدپور، ا. ۱۳۸۴. سنجش نگرش کشاورزان زعفران کار نسبت به تولید و توسعه کشت زعفران و بررسی مسائل و مشکلات آنان، مطالعه موردی شهرستان گناباد. مجله علوم کشاورزی، ۳۶(۳): ۶۹۹-۶۸۹.
- علی‌بیگی، ا. و قمبرعلی، ر. ۱۳۹۳. بررسی نگرش کشاورزان نسبت به آثار یکپارچه‌سازی اراضی در استان کرمانشاه: کاربرد روش‌شناسی Q. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۰(۱): ۸۸-۷۵.
- فعلی، س.، پزشکی‌راد، غ.، چیدری، م. و بقایی، م. ۱۳۸۷. عوامل مؤثر بر مشارکت کشاورزان گندم‌کار در طرح گندم (مطالعه موردی: تهران). فصلنامه توسعه و روستا، ۱۱(۳): ۱۴۱-۱۲۳.
- قهدریجانی، م.، کیهانی، ع. و حداد، ع. ۱۳۸۵. بررسی نقش شکل‌های مکانیزاسیون تعاونی‌ها در توسعه بخش کشاورزی. مجموعه مقالات چهارمین کنگره ملی مهندسی ماشین‌های کشاورزی و مکانیزاسیون، ۸-۷ شهریور، دانشگاه تبریز.

- محسنی، ر. ۱۳۸۲. نوسازی و یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی در فرایند توسعه. تعاون (دوره جدید)، ۱۴۶ و ۱۴۷: ۶۲-۷۱.
- مرادی، م.، فال سلیمان، م. و ابطحی‌نیا، آ. ۱۳۹۲. شناخت عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان به مشارکت در اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی زراعی، مورد: شهرستان خوسف. جغرافیا و توسعه، ۱۱(۳۲): ۸۹-۱۰۲.
- میرزایی، ح. و کاکه‌پور، م. ۱۳۹۲. تحلیل جامعه‌شناختی عوامل تأثیرگذار بر تمایل کشاورزان به مشارکت در طرح‌های یکپارچه‌سازی اراضی (مورد مطالعه: روستاهای منتخب شهرستان بوکان). توسعه روستایی، ۵(۱): ۱۵۹-۱۸۲.
- وثوقی، م. و فرجی، ا. ۱۳۸۵. مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی مزروعی، مطالعه موردی روستاهای زرین‌دشت. مجله جامعه‌شناسی ایران، ۷(۲): ۱۰۱-۱۱۸.

Ayranci, Y. 2009. A Method for the Construction of a New Reallocation Plan in Land Consolidation and its Application, *the Philippine Agricultural Scientist*, 92(3): 254-264.

Gonzales Garcia, I. 2007. Land consolidation in Spain: the land registry perspective. Effective and sustainable land management- A permanent challenge for each society. UNECE WPLA Workshop, Session III-Social and Constitutional Dimension of Land Management, 24th-25th May, Munich. Available at: <http://www.registradores.org>, Visited: 2012.5.28.

Huang, Q., Li, M. and Chen, Z. 2010. Land Consolidation: An Approach for Sustainable Development in Rural China, *AMBIO: A Journal of the Human Environment*, 40: 93-95.

Lisec, A., Cerjak, M. and Pintar, M. 2005. The influence of the land consolidation on the ecological elements in the rural landscape. The 6th International conference "Environmental Engineering". Vilnius, Lithuania, May 26th-27th. Proceedings CD. ISBN 9986-05-858-9.

Pasakarnis, G. and Maliene, V. 2010. Towards sustainable rural development in Central and Eastern Europe: Applying land consolidation. *Land Use Policy*, 27(2): 545-549.

Sayilan, H. 2014. Importance of land consolidation in the sustainable use of Turkey's rural land resources. *Procedia-Social and behavioral sciences*, 120: 248-256.

Tang, Y., Mason, R. J. and Sun, P. 2012. Interest distribution in the process of coordination of urban and rural construction land in China. *Habitat International*, 36(3): 388-395.

Todorova, S. A. and Lulcheva, D. 2005. Economic and social effects of land fragmentation on Bulgarian agriculture. *Journal of Central European Agriculture*, 6(4): 555-562.

Zou, X., Luo, M., Su, W., Li, D., Jing, Y., Ju, Z. and Wang, J. (2008). Spatial decision support system for the potential evaluation of land consolidation projects. *WSEAS Transactions on Computers*, 7(7): 88-104.

**Assessing the Extent of the inclination of Farmers towards
Participation in the Design of Land Consolidation
(Case Study: Central Sector Orzuie City of Kerman Province)**

Maryam Tajeri Moghaddam¹, Soodabeh Pooralimardan^{2*} and Hossein Raheli³

Received: 22 October, 2015

Accepted: 19 May, 2016

DOI: 10.22048/rdsj.2016.38657

Abstract

The purpose of this study is to assess the extent of tendency of the farmers towards participation in the design of land consolidation in Orzuie in 2015. The statistical population in this study is farmers in the central sector of Orzuie (N=1200). 105 of whom were selected as research samples using random simple sampling method. The main instrument in this study was a Researcher-Made questionnaire whose validity was confirmed by a group of experts and the Cranach's Alpha coefficient was used for the reliability (0.80-0.84). The data was analyzed by using the SPSS software. The results illustrated that 54% of farmers were highly inclined to participate in the design of land consolidation. The degree of their inclination was classified to be 27.6% in the average levels, and 17.2% in the low levels. Also, the result of stepwise multiple regressions analysis indicated that 60 percent variations of the inclination of the farmers towards participation in the design of land consolidation was determined by the extent awareness of the design of land consolidation, education and number of pieces of farmland.

Keywords: Tendency of Farmers, Orzuie City, Participation, Land Consolidation.

1- Ph.D. Student, agricultural development, Young Researchers and Elite club, Islamic Azad University of Tabriz Branch, Iran.

2- M.Sc. Department of Agricultural Extension and Education, Tabriz University, Iran.

3- Associate Professor, Department of Agricultural Economics and Development, Tabriz University, Iran.

(*- Corresponding Author E-mail: m.tajeri67@yahoo.com)